

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Rapla Vallavalitsus
rapla@rapla.ee
Tallinna mnt 14
79513, Rapla linn, Rapla maakond

06.05.2026 nr 5.1-3/11825-1

JÄRELEVALVE KOKKUVÕTE (JÄRELKONTROLL)

Järelevalve teostamise õiguslik alus: lastekaitseseaduse (LasteKS) § 38 lõige 6 ja sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) § 157 lõige 3.

Järelkontrollis kontrolliti: Rapla Vallavalitsuse lastekaitsetöö korraldamise vastavust õigusaktidele ning abivajava lapse ning abivajava lapse juhtumiga seotud andmete kandmist sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistrisse (STAR).

Järelkontrolli teostamise koht: Rapla Vallavalitsus (registrikood 77000312), asukoht Tallinna mnt 14, 79513 Rapla, telefon 489 0510, e-post rapla@rapla.ee

Järelkontrolli teostamise aeg: 26.01.2026-06.05.2026

Järelkontrolli teostajad: Sotsiaalkindlustusameti (SKA) üldosakonna järelevalve talituse peaspetsialistid Annika Steinberg ja Merlin Veinberg.

Järelkontrollis kasutatud meetodid: STARi kantud andmete ja dokumentide analüüs.

Järelevalvetoimingutes osalesid Rapla Vallavalitsuse laste heaolu spetsialistid Sirje Praks, Liina Vesso ja Taidi Bluum.

JÄRELEVALVE TULEMUSED

SKA tuvastas, et Rapla Vallavalitsus ei ole täitnud järgmisi lastekaitseseaduses sätestatud nõudeid, mis on kirjeldatud ka 18.10.2024 järelevalve aktis nr 5.1-3/23084-4.

1. LasteKS § 17 lõige 1 punkt 3, mille kohaselt on kohaliku omavalitsuse ülesanne abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata lapse abivajaduse hindamine ja lapse abistamiseks meetmete pakkumine. **LasteKS § 28 lõige 1**, mille kohaselt tuleb enne abivajavale lapsele sobiva meetme kohaldamist hinnata lapse abivajadust koosmõjus **LasteKS § 28 lõikega 2**, mille kohaselt peab lapse abivajadust hinnates lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik andma hinnangu lapse füüsilisele, tervislikule, psühholoogilisele, emotsionaalsele, sotsiaalsele, kognitiivsele, hariduslikule ja majanduslikule seisundile ning last kasvatava isiku vanemlikele oskus

Lastekaitsetöötaja ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 25281400122, 24274708103, 25278674387, 2528150698, 225277290086, 23261107061, 25276886324, 25280895809, 22249041925, 25276756526, 24270624424 ja 25277114201 abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata hinnanud lapse abivajadust ja/või lapse abistamiseks meetmeid pakkunud.

Kontrollitud menetluses viitenumbri 25281400122, 24274708103, 25281506982, 25280895809, 24269917364, 21247753967, 22249041925, 25276756526, 24270624424 ja 25277114201 ei ole enne teenusele suunamist hinnatud lapse abivajadust ning menetlustes viitenumbritega 25278674387, 2528150698, 25277290086, 21247753967, 22249041925, 25276756526, 24270624424 ja 25277114201 ei ole abivajadust hinnatud nõuetekohaselt.

2. LasteKS § 21 lõige 1, mille kohaselt tuleb kõigi last mõjutavate otsuste vastu võtmisel, vastu võtmata jätmisel ning otsuste kavandamisel eri võimaluste vahel valimisel välja selgitada lapse huvid ja lähtuda otsuse tegemisel nendest, kui esmatähtsast kaalutlusest.

Lastekaitsetöötaja ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 24274170685, 25281400122, 25277290086, 25280895809, 21247753967, 22249041925 ja 25277114201 lähtunud laste huvidest.

3. LasteKS § 29 lõige 3, mille kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus kümne päeva möödumisel abivajavast lapsest teada saamisest tegema otsuse juhtumikorralduse algatamiseks või algatamata jätmiseks või juhtumi edastamiseks pädevale ametiisikule.

Lastekaitsetöötaja ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 25281400122, 24274708103, 25278674387, 25281506982, 25277290086, 25280895809, 25276756526, 25277114201 ja 25276816962 teinud otsust juhtumikorralduse algatamiseks ega algatamata jätmiseks.

4. LasteKS § 29 lõige 4, mille kohaselt võib juhtumikorralduse algatamata jätta ainult juhul, kui lapse abivajadus on võimalik rahuldada ühekordse meetmega, koostöös **SHS § 9 lõikega 1**, mille kohaselt juhul kui isik vajab iseseisva toimetuleku parandamiseks pikaajalist ja mitmekülgset abi, mis hõlmab ka vajadust koordineerida mitme organisatsiooni koostööd abi andmisel, kasutatakse juhtumikorralduse põhimõtet. **SHS § 9 lõige 2 punkt 1**, mille kohaselt hõlmab abi andmine muu hulgas juhtumiplaani koostamist ja osapoolte üksteisega seotud tegevuste ajakava kooskõlastamist.

Lastekaitsetöötaja ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 25281400122, 24274708103, 25280895809, 21247753967, 22249041925, 25276756526, 24270624424 ja 25277114201 algatanud juhtumikorraldust ega koostanud juhtumiplaani.

5. LasteKS § 29 lõige 5, mille kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus abivajava lapse abivajaduse hindamisel ja abi osutamisel välja selgitama ja dokumenteerima lapse arvamuse ning lisama selle lapsega seotud kohustuslikule juhtumiplaanile, kui eriseadus ei sätesta teisiti.

Lastekaitsetöötaja ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 24274708103, 25281506982, 25277290086, 25280895809, 24269917364, 24270624424 ja 25276816962 ei ole välja selgitanud ega dokumenteerinud lapse arvamust.

6. SHS § 144 lõige 1 punkt 8, mille kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus kandma sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistrisse sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruses kehtestatud korras andmed lastekaitseaduse tähenduses abivajava lapse ning abivajava lapse juhtumiga seotud kohtulahendite, toimingute ja menetlustoimingute kohta.

Lastekaitsetöötaja ei ole kontrollinud menetlustes viitenumbri 25281506982 ja 22249041925 kandnud lapse juhtumiga seotud päringute tulemuste, tehtud toimingute andmeid pöördumiste, kohtulahendite ning muude dokumentide ja menetlustoimingute kohta.

Arvestades, et Rapla Vallavalitsuse lastekaitsetöös on tuvastatud jätkuvalt samad puudused, teeb SKA punktides 1.-5. tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks ettekirjutuse. Ettekirjutus tehakse eraldi haldusaktiga.

JÄRELEVALVEMENETLUSE KOKKUVÕTE

Järelevalvemenetlus Rapla Vallavalitsuse lastekaitsetöö üle algatati 05.08.2024. Järelevalve teostamisel kontrolliti lastekaitsetöö korraldamise vastavust õigusaktidele ning abivajava lapse juhtumiga (fookuses LSV) seotud andmete kandmist sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistrisse (STAR). Järelevalve tulemused on kirjeldatud 18.10.2024 järelevalve aktis nr 5.1-3/23084-4.

Akti punktides 2.2. kuni 2.15 kirjeldatud puuduste osas otsustas SKA teha järelkontrolli. Järelkontroll Rapla Vallavalitsuses oli kavandatud läbi viia peale 31.03.2025.

Sotsiaalkindlustusamet algatas nõuete täitmise järelkontrolli 26.01.2026. Järelkontrolli käigus kontrolliti STARi kantud lastega seotud juhtumite viitenumbri 25278674387 (koos menetlusega nr 25281506982), 25277290086, 23261107061 (koos menetlusega nr 25276886324), 25280895809, 24274170685 (koos menetlusega nr 25281400122), 24274708103, 24269917364, 21247753967, 22249041925, 25276756526, 24270624424, 25277114201 ja 25276816962 menetlemist. Kokku analüüsiti 16 menetlust.

Järelkontrolli raames analüüsiti juhtumimenetluse toiminguid, mis on tehtud pärast 18.10.2024 järelevalve akti nr 5.1-3/23084-4 koostamist. Rapla Vallavalitsusel oli võimalus kuni 19.02.2026 lisada STARi juhtumites tehtud toiminguid/dokumente, mis olid STARi kandmata. Menetlusi on analüüsitud 23.02.2026-13.04.2026 seisuga STARi kantud andmete põhjal.

Lastekaitse juhtumite menetlemise analüüs on edastatud Rapla Vallavalitsusele 06.05.2026 (nr 5.1-3/11806-1, registreeritud dokumendihaldussüsteemis *Delta*).

LasteKS § 17 lõige 1 punktis 3 ning LasteKS § 28 lõigetes 1 ja 2 sätestatud nõuete täitmine

Analüüsitud 16-st menetluses ei olnud 12-s menetluses abivajavast lapsest teada saamisel viivitamatult hinnatud lapse/laste abivajadust ega pakutud meetmeid lapse/laste abistamiseks.

Analüüsitud 16-st menetlusest ei olnud kümnes menetluses enne meetme rakendamist hinnatud lapse abivajadust ning kaheksas menetluses ei olnud lapse abivajadust hinnatud nõuetekohaselt.

SKA seisukoht: LasteKS § 17 lõike 1 punktis 3 ja LasteKS § 28 lõigetes 1 ja 2 sätestatud nõuded on täitmata.

Abivajavast lapsest teate saamisel peab kohalik omavalitsus hindama esmast olukorda ja kontrollima saadud informatsiooni. Eelhindamise eesmärk on saada esmane ülevaade lapse abivajadusest ning kui kiiresti peab sekkuma. Peale eelhindamist peab tegema otsuse kas juhtumimenetlus algatada või mitte. Nii abivajaduse hindamisel kui tegevuskava planeerimisel ja täitmisel tuleb teha koostööd lapse, pere ja võrgustikuga. Abivajaduse hindamine on oluline mõistmaks, milline abimeede on last ja peret kõige enam toetavam ja riske maandavam.

STAR2 on lisatud võimalus viia läbi lapse abivajaduse eelhindamine. Lapse abivajaduse eelhindamise eesmärk on anda abivajavast lapsest teate saamise järgselt esmane hinnang lapse abivajadusele ja määratleda ära lapse abivajaduse valdkonnad ning kaardistada ära võimalikud esmased sekkumisvõimalused. Abivajaduse eelhindamise tulemusena saab lastekaitsetöötaja teha otsuse juhtumikorralduse algatamise või algatamata jätmise kohta. Antud otsus tugineb abivajavast lapsest saabunud teate sisule, eelhindamise käigus kogutud informatsioonile lapse ja pere kohta ning lapse ja vanemate arvamusele.

Abivajaduse hindamise eesmärk on tagada olukord, kus lapsele ei kohaldata juhuslikke ja käepäraseid meetmeid, mis kohaliku omavalitsuse üksusel olemas on, vaid selgitatakse välja lapse tegelik vajadus ning otsitakse sobivaid meetmeid nende vajaduste rahuldamiseks.

Lapse abivajadust hinnates peab lastekaitsetöötaja andma hinnangu lapse füüsilisele, tervisele, psühholoogilisele, emotsionaalsele, sotsiaalsele, kognitiivsele, hariduslikule ja majanduslikule seisundile; last kasvatava isiku vanemlikele oskustele. Lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik peab lapse abivajaduse hindamisse kaasama lapse ja last kasvatava isiku või lasteasutuse, kus laps viibib.

LasteKS § 21 lõikes 1 sätestatud nõuete täitmine

Analüüsitud 16-st menetluses ei olnud seitsmes menetluses lähtutud lapse huvidest.

SKA seisukoht: LasteKS § 21 lõikes 1 sätestatud nõuded on täitmata.

Lapse huvide väljaselgitamise eesmärk on tagada ühiskonnas tervikuna lapse õiguste ja huvidega arvestamine. Tulenevalt lapse suuremast haavatavusest ja täiskasvanutest sõltumisest, ebakindlamast õiguslikust staatusest ning eelduslikult vähematest oskustest ja võimalustest ise oma seisukohti avaldada ja oma õigusi kaitsta, on vajalik, et kõik isikud, kes lapse suhtes otsuseid teevad, pööraksid lapse huvidele erilist tähelepanu kõigi ülejäänud asjaolude kõrval. Seejuures on äärmiselt oluline, et selgitataks piisava hoolikusega välja, milline otsus on konkreetsetes olukorras lapse huvidele enim vastav.

LasteKS § 21 lõige 2 täpsustab, milliseid toiminguid tuleb lapse huvide väljaselgitamiseks teha, sh koguda otsuse tegemiseks vajalik ja asjakohane teave lapse olukorra kohta. Lapse ja perekonna olukorrast ning riski- ja kaitsefaktoritest arusaamiseks on vajalik selgitada välja kõik konkreetsetes juhtumites olulised asjaolud. Sellisteks asjaoludeks võivad olla näiteks lapse arengutase ja erivajadused, identiteet, viibimine asendushooldusel, lähedaste ja püsivate inimsuhete olemasolu ning muud lapse olukorda kirjeldavad tegurid. Olulised asjaolud on igal juhtumil erinevad, kuid eesmärk on koguda just konkreetse lapse (või laste) ja kavandatava otsuse seisukohast piisav teave, et kujundada faktidel põhinev ja põhjendatud seisukoht selle kohta, mis vastab lapse parimatele huvidele.

LasteKS § 29 lõikes 2 sätestatud nõude täitmine

Analüüsitud menetlustes oli rakendatud võrgustikutöö põhimõtteid.

SKA seisukoht: LasteKS § 29 lõikes 2 sätestatud nõue on täidetud.

LasteKS § 29 lõikes 3 sätestatud nõude täitmine

Analüüsitud 16-st menetluses ei olnud üheksas menetluses tehtud otsust juhtumikorralduse algatamiseks või algatamata jätmiseks kümne päeva jooksul.

SKA seisukoht: LasteKS § 29 lõikes 3 sätestatud nõue ei ole täidetud.

Abivajajast lapsest teate saamisel peab kohalik omavalitsus hindama esmast olukorda ja kontrollima saadud informatsiooni. Eelhindamise eesmärk on saada esmane ülevaade lapse abivajadusest ning kui kiiresti peab sekkuma. Peale eelhindamist peab tegema otsuse kas juhtumimenetlus algatada või mitte. Nii abivajaduse hindamisel kui tegevuskava planeerimisel ja täitmisel tuleb teha koostööd lapse, pere ja võrgustikuga.

SKA juhib tähelepanu, et juhtumikorralduse algatamine/mittealgatamine on lastekaitsetöötaja otsus. Konkreetset last või lapsi üldiselt puudutava otsuse otsustusmenetlus peab sisaldama hinnangut selle otsuse võimaliku mõju (positiivse või negatiivse) kohta asjasse puutuvale lapsele või lastele. Otsuses tuleb selgitada, mida on käsitatud lapse parimates huvides olevana, mis kriteeriumitel otsus põhineb ja kuidas on lapse huve kaalutud teiste asjaolude suhtes.

Juhul, kui juhtumit menetletakse lihtmenetlusena, siis uue teabe lisandumisel ja/või uue teate laekumisel tuleb kaaluda, kas menetlust on võimalik jätkata lihtmenetlusena või on vajalik algatada juhtumikorraldus.

LasteKS § 29¹ lõikes 1 sätestatud nõuete täitmine

Analüüsitud menetlustes ei olnud selliseid juhtumeid, kus kohalik omavalitsus koheselt oleks pidanud teavitama seksuaalselt väärkoheldud või sellise kahtlusega abivajavast lapsest teada saades Sotsiaalkindlustusametit (Lastemaja).

SKA seisukoht: LasteKS § 29¹ lõikes 1 sätestatud nõude täitmist ei ole võimalik hinnata ning seetõttu loeb SKA nõude täidetuks.

LasteKS § 29 lõikes 3¹ sätestatud nõude täitmine

Analüüsitud menetlustes ei olnud selliseid juhtumeid, kus kohalik omavalitsus kohaselt oleks pidanud last kasvatavale hädaohus olevale täisealisele perevägivalla ohvrile algatama juhtumikorralduse ning tegema koostööd Sotsiaalkindlustusameti ja teiste täisealist ohvrit abistavate asutustega.

SKA seisukoht: LasteKS § 29 lõikes 3¹ sätestatud nõude täitmist ei ole võimalik hinnata ning seetõttu loeb SKA nõude täidetuks.

LasteKS § 29 lõikes 4 koosmõjus SHS § 9 lõikega 1 ning SHS § 9 lõikes 2 punktis 1 sätestatud nõuete täitmine

Analüüsitud 16-st menetluses ei olnud kaheksas menetluses algatatud juhtumikorraldust ega koostatud juhtumiplaani ning tegevuskava.

SKA seisukoht: LasteKS § 29 lõikes 4 ja SHS § 9 lõikes 2 punktis 1 sätestatud nõue ei ole täidetud.

Juhtumikorralduse saab algatamata jätta ainult juhul, kui lapse abivajadus on võimalik rahuldada ühekordse meetmega. Kui isik vajab iseseisva toimetuleku parandamiseks pikaajalist ja mitmekülgset abi, mis hõlmab ka vajadust koordineerida mitme organisatsiooni koostööd abi andmisel, kasutatakse juhtumikorralduse põhimõtet. SHS § 9 lõige 2 punkt 1 järgi hõlmab abi andmine muu hulgas juhtumiplaani koostamist ja osapoolte üksteisega seotud tegevuste ajakava kooskõlastamist.

Abivajadust hinnatakse juhtumiplaani koostamise käigus. Juhtumiplaani koostamise eesmärk on saada ülevaade kõigist lapse heaolu kolmnurgaga välja toodud eluvaldkondadest, nendes esinevatest riski- ja kaitsefaktoritest ning tegevusplaanis kirja panna tegevused riskide maandamiseks. Lapsevanemale on oluline teada, millisenä nähakse pere toimetulekut, ootusi ja tegevusi, mida tuleb koos lastekaitsetöötajaga või iseseisvalt teha, et tagada lapse heaolu.

Tegevuskavasse toodud abimeetmed peaksid olema mõtestatud ja eesmärgipärased – meetmete rakendamine peab otseselt aitama kaasa lapse abivajaduse rahuldamisele ja juhtumi lahendamisele. Kui pakutavad abimeetmed ei täida oma eesmärki, ei pruugi need aidata kaasa lapse abivajaduse lahendamisele. Oluline on ka tegevuskava täitmise jälgimine ja tegevuskavasse toodud tegevuste tulemuslikkuse hindamine, sh vahehindamised ja eesmärgid, millest lähtudes saaks hinnata tulemuslikkust.

LasteKS § 29 lõikes 5 sätestatud nõude täitmine

Analüüsitud 16-st menetluses ei ole seitsmes menetluses välja selgitatud ega dokumenteeritud lapse/laste arvamust.

SKA seisukoht: LasteKS § 29 lõikes 5 sätestatud nõue ei ole täidetud.

Lastega töötamisel on üks peamisi põhimõtteid lapse arvamuse kuulamine ning kui lastekaitsetöötaja jätab lapse arvamuse kuulamise vahele või tõlgendab seda valesti, on oht teha ekslikke otsuseid. Seetõttu ei saa lapse abivajaduse hindamine, lapse arvamuse väljaselgitamine ja dokumenteerimine olla pinnapealne ega lastega läbiviidavad vestlused põhjalikult

eesmärgistamata ja analüüsivõimalik. Veel vähem ei saa neid tegevusi jätta tegemata. Nimetatud nõue tagab parimal võimalikul moel abivajava lapse arvamuse väljaselgitamise kohustuse täitmise ja sellega võimaluse korral arvestamise ning on tihedalt seotud LasteKS § 21 (lapse huvidest lahtumine) rakendamisega.

Lapse arvamuse välja selgitamine peaks olema aktiivne tegevus, kus last intervjueritakse aktiivselt vastavalt tema vanusele ja arengutasemele. [Lapse küsitlemise käsiraamatus](#) on välja toodud erinevaid tehnikaid ja selgitatud, kuidas erineva puudega lapsi on võimalik küsitleda ning seeläbi nende arvamust välja selgitada.

LasteKS § 33 lõikes 3 sätestatud nõude täitmine

Analüüsitud menetlustes ei olnud selliseid juhtumeid, kus kohaliku omavalitsuse üksus oleks pidanud hindama hädaohus oleva lapse olukorda ja abivajadust ning pöörduma kohtusse hooldusõiguse ja vajaduse korral suhtlusõiguse piiramiseks perekonnaseaduses sätestatud alustel.

SKA seisukoht: LasteKS § 33 lõikes 3 sätestatud nõude täitmist ei ole võimalik hinnata ning seetõttu loeb SKA nõude täidetuks.

LasteKS § 34 lõikes 4 sätestatud nõude täitmine

Analüüsitud menetlustest ei olnud selliseid juhtumeid, kus kohaliku omavalitsuse üksuse lastekaitsetöötaja oleks pidanud koostama perekonnast eraldatud lapsele juhtumiplaani.

SKA seisukoht: LasteKS § 34 lõikes 4 sätestatud nõude täitmist ei ole võimalik hinnata ning seetõttu loeb SKA nõude täidetuks.

SHS § 144 lõike 1 punktis 8 sätestatud nõude täitmine

SKA seisukoht: Kuna kontrollitud menetlustest esines puudus kahes menetluses, loetakse SHS § 144 lõike 1 punktis 8 sätestatud nõue täidetuks.

SKA juhib tähelepanu, et tulenevalt SHS § 144 lõike 1 punktist 8 tuleb kohaliku omavalitsuse üksusel kanda STARi andmed lastekaitseseaduse tähenduses abivajava lapse ning abivajava lapse juhtumiga seotud kohtulahendite, toimingute ja menetlustoimingute kohta sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruses kehtestatud korras – st viie tööpäeva jooksul pärast andmete saamist (STAR põhimääruse § 15 lõige 2).

Lapse juhtumit kajastava teabe kogumine STARi lähtub lapse parimast huvist, nii on kogu oluline teave säilitatud ühes kohas, mis lihtsustab vajadusel juhtumi üleandmist teisele lastekaitsetöötajale ning olukordades, kus SKAI on vajalik otsustada lapse perest eraldamine aegkriitiliselt ning pääseda ligi last puudutavale olulisele teabele. Lisaks aitab see ka süsteemsemalt juhtumile läheneda ja saada kiiresti ülevaadet lapse/pere olukorrast.

TÄHELEPANEKUD JA SOOVITUSED

Abivajaduse hindamine ja juhtumikorralduse algatamine

Järelekontrollis tuvastatu näitab, et lastekaitsetöö puudujäägid viitavad probleemile lapse huvide esikohale seadmises, õigeaegses reageerimises ning lapse ja pere vajaduste terviklikus hindamises. Selle tulemusena võib laps/lapsed jääda ilma vajalikust kaitsest ja toest.

Juhtumimenetlusi ei algatata ja laste abivajadust ei hinnata või ei ole hindamine läbi viidud nõuetele vastavalt, mistõttu võib laps/lapsed jääda vajaliku abita ning juhtumitöö ei ole süsteemne ja järjepidev.

LasteKS § 17 lõike 1 punkti 3 kohaselt peab kohalik omavalitsus abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata lapse abivajadust hindama ja lapse abistamiseks meetmeid pakkuma.

Abivajadust tuleb hinnata koos lapse ja tema perega ning vajadusel kaasatakse teisi spetsialiste. Lapse abivajadust hinnates peab lastekaitsetöötaja andma hinnangu lapse füüsilisele, tervislikule, psühholoogilisele, emotsionaalsele, sotsiaalsele, kognitiivsele, hariduslikule ja majanduslikule seisundile; last kasvatava isiku vanemlikele oskustele. Lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik peab lapse abivajaduse hindamisse kaasama lapse ja last kasvatava isiku või lasteasutuse, kus laps viibib.

LasteKS § 28 lõige 1 kohustab enne abivajavale lapsele sobiva meetme kohaldamist hindama lapse abivajadust ning LasteKS § 29 lõige 4 lubab juhtumikorralduse jätta algatamata ainult juhul, kui lapse abivajadus on võimalik rahuldada ühekordse meetmega.

Kui abivajava lapse abivajadus ei saa rahuldatud ühekordse meetmega, on kohalik omavalitsus kohustatud algatama juhtumimenetluse, hindama lapse abivajaduse (lähitundes LasteKS § 28 lõike 2 sätestatud nõuetest) ja koostama abimeetmete rakendamise tegevuskava.

SKA juhib tähelepanu, et abivajava lapse peret tuleb vaadelda tervikuna, riskitegurid ja ressursid hinnata ning vajaduspõhiseid meetmeid rakendada mõlema vanema puhul ning abivajaduse hindamine viia läbi kõigil peres kasvavatel lastel. Süsteemne hindamine kõigi laste puhul aitab avastada varjatud raskusi (nt õppimises, käitumises, sotsiaalsetes suhetes või tervises), enne kui need muutuvad tõsisemaks. Abivajaduse hindamine ei tähenda ainult probleemide otsimist – see aitab märgata tugevusi ja toetada potentsiaali, ka neil lastel, kellel hetkel märkimisväärsed raskusi pole.

Laste kaasamine ja lapse arvamuse väljaselgitamine

LÕK artikkel 12 sätestab osalisriikidel kohustuse tagada, et laps, kes on võimeline kujundama oma arvamuse, õiguse väljendada oma arvamust vabalt kõigis teda puudutavates küsimustes. Lapse õigus olla ära kuulatud, on üks LÕK-i üldpõhimõttest. Mitte mingil moel pole õigustatud lapse arvamuse väljaselgitamise tähelepanuta jätmine.

Lapse ja perekonna olukorrast ning esinevatest riski ja kaitsefaktoritest arusaamiseks, on vaja välja selgitada kõik asjaolud. LasteKS § 21 lõige 2 punkt 2 kohustab lapse ära kuulama tema vanust ja arengutaset arvestades sobival viisil ning võtma lapse arvamuse (vastavalt vanusele ja arengutasemele) arvesse ühe asjaoluna lapse huvide väljaselgitamisel.

LasteKS § 29 lõike 5 kohaselt tuleb lapse abivajaduse hindamisel ja abi osutamisel lapse arvamus välja selgitada ja dokumenteerida ning lisada lapsega seotud kohustuslikule juhtumiplaanile. Oluline on välja selgitada lapse huvid arvesse võttes kõiki lapse olukorraga seonduvaid asjaolusid ning neid kogumis hinnates kujundada põhjendatud seisukoht, lähitundes lapse huvist kui esmatähtsast kaalutlusest. Lapse arvamust on vajalik menetluse jooksul korduvalt ja järjepidevalt uurida. Kui tehakse otsus, mis erineb lapse arvamusest, tuleb selgitada lapsele tema arvamusega arvestamata jätmise põhjuseid.

Lähisuhtevägivalla mõju hindamine

Järelekontrollis tuvastatu näitab, et menetlustes on jäänud tähelepanuta lähisuhtevägivalla mõju lastele ning kahjude hindamine. Oluline on põhjalikult mõista lähisuhtevägivalla mõju lapsele, sealhulgas seda, kuidas kogetu on last mõjutanud. Tuleb hinnata, kuidas kogetud olukorrad on mõjutanud lapse arengut, käitumist ja igapäevast toimetulekut.

Lapse eakohane areng eeldab toetavat ja turvalist keskkonda. Traumal on väga suur mõju lapse aju normaalsele arengule, aju keemiale ja närvisüsteemile. Vanemate vaheline lähisuhtevägivald mõjutab alati peres olevaid lapsi, isegi kui vägivald ei ole suunatud otseselt lapse vastu. Lapsed pole mõjutatud ainult otseselt väärkohtlemise kogemisest või pealt nägemisest, vaid ka sellest, et nad elavad keskkonnas, kus nende lähedast inimest väärkoheldakse. Igasuguse vägivalla pealt nägemine või ka selle tajumine mõjub lapse heaolule, enesetundele ning tervisele kahjustavalt. Kui laps on pealt näinud vägivalda, püüab ta vägivaldajuhtumeid edaspidi ennetada ja ära hoida. Selleks surub ta alla oma soove ja vajadusi, üritab käituda nii, nagu arvab vägivallatsejat endalt ootavat ning muuhulgas võib süüdistada end toimivas. Ükskõik milline nimetatutest ei ole lapse

normaalset arengut soodustav. Vägivaldses keskkonnas elamine, selle kogemine, pealt nägemine või isegi ainult pealt kuulmine (nt vanemad karjuvad teises toas) kasvatab tuntavalt riski sattuda tulevikus ise vägivalla ohvriks või muutuda vägivallatsejaks. Mida noorem on laps ja mida kauem on trauma kestnud, seda suurem on tekitatud kahju. Vägivaldselt kogenud lapse jaoks on professionaalne toetus ja kaasatus väga olulised.

SKA soovitab:

- Analüüsida lastekaitsetöötajate töökorraldust ja -koormust ning planeerida lastekaitsetööd eesmärgipäraselt, et lastekaitsetöötajatel oleks võimalik täita lastekaitsetööle kehtivaid nõudeid.
- Tagada, et iga abivajavast lapsest laekunud teatele järgneb viivitamatu ja dokumenteeritud abivajaduse hindamine. Vajadusel kehtestada selleks selged sisemised tööprotsessid. Ühtlasi on STAR2 loodud võimalus viia läbi lapse abivajaduse eelhindamine.
- Tugevdada lapsekeskset lähenemist. Tagada, et menetlustes oleks iga lapse arvamus välja selgitatud ning nõuetekohaselt dokumenteeritud. Dokumentatsioon peab olema piisavalt täpne, et oleks selgelt arusaadav, milliste lastega kohtuti ning millised olid nende seisukohad või reaktsioonid.
- Parandada juhtumite terviklikku käsitlemist. Lähisuhtevägivalla teadete korral peab lastekaitsetöötaja läbi viima põhjaliku mõju ja riskide hindamise, kaasama vajadusel teisi spetsialiste ning kavandama abimeetmed ja konkreetsed sekkumismeetmed laste turvalisuse tagamiseks.
- SKA soovitab lastekaitsetöötajatel tutvuda lastekaitsevaldkonna täiendkoolitustel ning läbida spetsialistidele suunatud kursusi nagu „LSV juhtumite lahendamine“, „Abivajava lapse märkamine ja abistamine“ ja „Lastekaitsetöö põhialused“, mis aitavad paremini mõista lapse õigusi, märgata abivajadust ning kasutada sobivaid sekkumisviise. E-kursused on kättesaadavad [Digiriigi Akadeemias](#).
- Taotleda [nõustamist](#) SKA laste heaolu osakonnalt, kes annab tagasisidet ning toetab keerukate juhtumite lahendamist.

(allkirjastatud digitaalselt)

Annika Steinberg

peaspetsialist (lastekaitse järelevalve)